

Kodeks karny

z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. Nr 88, poz. 553)

Tekst jednolity z dnia 5 lipca 2016 r. (Dz.U. 2016, poz. 1137)¹

(zm.: Dz.U. 2016, poz. 862, poz. 2138; 2017, poz. 244, poz. 768, poz. 773)

(Wyciąg)

(...)

Część szczególna

(...)

Rozdział XXXII. Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu

Art. 252. [Wzięcie zakładnika]

§ 1. Kto bierze lub przetrzymuje zakładnika w celu zmuszenia organu państwowego lub samorządowego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób do określonego zachowania się,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 łączył się ze szczególnym udręczeniem zakładnika, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

---

¹ Tekst jednolity ogłoszono dnia 29.07.2016 r.

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 4. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1, kto odstąpił od zamiaru wymuszenia i zwolnił zakładnika.

§ 5. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary wobec sprawcy czynu określonego w § 2, który odstąpił od zamiaru wymuszenia i zwolnił zakładnika, a stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, jeżeli odstąpienie od zamiaru wymuszenia i zwolnienie zakładnika nastąpiło dobrowolnie.

Spis treści

	Nb
1. Pojęcie „brania zakładnika”	1
2. Pojęcie „przetrzymywania”	2
3. Sposób działania	3
4. Znamiona strony przedmiotowej	4
5. Pojęcie „zakładnika”	5
6. Znamię szczególnego udręczenia	6
7. Desygnat szczególnego udręczenia	7
8. <i>Lex specialis</i> w stosunku do art. 189 § 1 KK	8
9. Kumulatywny zbieg przepisów z art. 190 § 1 KK	9
10. Kumulatywny zbieg przepisów z art. 282 KK	10

- 1 1. Pojęcie „brania zakładnika”.** „Branie” zakładnika to pozbawienie wolności jakiejś osoby wbrew jej woli (post. SN z 28.3.2002 r., I KZP 3/02, BSN 2002, Nr 4, s. 25), czy – inaczej mówiąc – bez jej zgody (wyr. SA w Warszawie z 10.7.2014 r., II AKa 177/14, Legalis).
- 2 2. Pojęcie „przetrzymywania”.** „Przetrzymywanie” zakładnika oznacza utrzymanie bezprawnego pozbawienia wolności „wziętego” już zakładnika (post. SN z 28.3.2002 r., I KZP 3/02, BSN 2002, Nr 4, s. 25; zob. także post. SN z 8.2.2006 r., IV KK 394/05, Legalis; wyr. SA w Warszawie z 10.7.2014 r., II AKa 177/14, Legalis; *J. Wojciechowski*, Kodeks, s. 444; *O. Górniok*, w: *O. Górniok, S. Hoc, S.M. Przyjemski*, Kodeks, s. 294; *M. Kotowska*, Uprawdzenie, s. 163).
- 3 3. Sposób działania.** Sprawca może użyć przemocy, groźby, podstępny [zob. *A. Herzog*, w: Kodeks (red. *R.A. Stefański*), s. 1593; *M. Kotowska*, Uprawdzenie, s. 163; *A. Staszak*, Porwania, s. 59;

A. Michalska-Warias, w: Kodeks (red. M. Królikowski, R. Zawłocki), s. 291], bowiem ustawodawca nie wskazał, w jaki sposób ma nastąpić branie lub przetrzymywanie zakładnika.

4. **Znamiona strony przedmiotowej.** Bierze lub przetrzymuje – 4 z uwagi na posłuzenie się przez ustawodawcę spójnikiem „lub”, znamiona strony przedmiotowej zostaną wypełnione gdy:

- 1) sprawca bierze zakładnika i następnie go przetrzymuje;
- 2) sprawca bierze zakładnika, ale nie przetrzymuje go, bowiem np. przekazuje zakładnika innej osobie w celu przetrzymania albo natychmiast następuje jego uwolnienie;
- 3) sprawca sam nie bierze zakładnika, lecz przetrzymuje zakładnika wziętego przez kogoś innego [S. Hoc, Glosa do postanowienia SN z 28.3.2002 r., s. 127; zob. także E. Pływaczewski, w: Kodeks (red. A. Wąsek), s. 392].

5. **Pojęcie „zakładnika”.** Według Słownika języka polskiego, 5 „zakładnik” oznacza człowieka zatrzymanego przez porywacza i mającego odpowiadać swoją osobą za zachowanie się innych osób [H. Szkiłdź, S. Bik, B. Pakosz, C. Szkiłdź (red.), Słownik, t. 3, s. 914]. Natomiast art. 1 ust. 1 Międzynarodowej Konwencji przeciwko braniu zakładników sporządzonej w Nowym Jorku 18.12.1979 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1123) stanowi, że popełnia przestęstwo brania zakładników każda osoba, która zatrzymuje lub przetrzymuje i grozi zabiciem, zranieniem albo dalszym przetrzymywaniem innej osoby (zwanej „zakładnikiem”) w celu wymuszenia od strony trzeciej, to jest od państwa, międzynarodowej organizacji międzyrządowej, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób, działania lub powstrzymania się od jakiegokolwiek działania jako wyraźnego lub dorozumianego warunku zwolnienia zakładnika. Jednak brzmienie art. 252 § 1 KK nie wskazuje, że branie lub przetrzymywanie zakładnika ma nastąpić w celu zmuszenia „innej” (niż zakładnik) osoby fizycznej. Dlatego SN trafnie przyjął, że nie ma żadnych przeszkód do przyjęcia, że wzięcie (czy przetrzymywanie) zakładnika może mieć na celu wymuszenie „okupu” właśnie od tej (pozbawionej wolności) osoby np. w zamian za uwolnienie [post. SN z 16.11.2005 r., II KK 165/05, Legalis; aprobujuco T. Retyk, Charakter, s. 147. Zob. także A. Herzog, w: Kodeks (red. R.A. Stefański), s. 1593; S. Hoc, Glosa do postanowienia SN z 28.3.2002 r., s. 128; por. A. Michalska-Warias, w: Kodeks (red. M. Królikowski, R. Zawłocki), s. 289; B. Kaszowska, Porwanie, s. 51–52].

6 6. Znamię szczególnego udręczenia występuje również w art. 189 § 3 KK i powinno być interpretowane tak samo. Na gruncie tego przepisu w orzecznictwie wskazywano, że:

- 1) znamię szczególnego udręczenia realizowane jest wtedy, gdy sprawa dotyczy pozbawienia pokrzywdzonego wolności przez okres około 10 godzin przez zamknięcie pobitego i krwawiącego w ciasnym bagażniku samochodu, w miesiącu grudniu, w sytuacji, gdy nie wiedział on, co z nim dalej się stanie (wyr. SA w Lublinie z 12.4.2001 r., II AKa 59/01, Legalis);
- 2) o uznaniu, że doszło do szczególnego udręczenia nie przesądza, będący jego następstwem, stopień rozstroju zdrowia pokrzywdzonego, lecz decyduje ocena sposobu podjętego wobec określonej osoby, w konkretnych okolicznościach faktycznych działania, polegającego na zadaniu pokrzywdzonemu, wykraczających ponad miarę wynikającą z samego faktu pozbawienia wolności, dodatkowych cierpień fizycznych lub psychicznych (post. SN z 11.6.2002 r., II KKN 258/00, Legalis);
- 3) szczególne udręczenie ofiary może wynikać z wszelkich zachowań podjętych przez sprawcę (sprawców) oraz okoliczności mających związek z miejscem lub warunkami pozbawienia wolności, a także właściwościami samej osoby pokrzywdzonej, jeśli wiążą się one ze sprawieniem bólu, cierpienia, powodują znękanie lub zgębienie ofiary w stopniu przekraczającym miarę „zwykłego” pozbawienia wolności (wyr. SA w Białymstoku z 20.10.2003 r., II AKa 131/03, Legalis);
- 4) o szczególnym udręczeniu ofiary świadczy więc samo bicie osoby pozbawionej wolności, choćby jego wynikiem nie były obrażenia ciała (wyr. SA w Lublinie z 16.6.2006 r., II AKa 166/06, KZS 2007, Nr 1, poz. 57, s. 37);
- 5) stosowana przemoc fizyczna, skrępowanie rąk i nóg za pomocą taśmy samoprzylepnej, nakładanie worków foliowych na głowę, podduszanie i uruchamianie wiertarki, posługiwanie się rękawicami, grożenie oblaniem kwasem i zastrzeleniem, przy przystawianiu do głowy przedmiotu przypominającego broń, są czynnościami, które w sposób drastyczny przekraczają potrzebę podjęcia działań obliczonych na pozbawienie osoby wolności, a mają prowadzić do udręczenia osoby, wobec której zabiegi takie są podejmowane. Okoliczności, takie jak: kim są pokrzywdzeni, oraz to, że metody te są często stosowane w porachunkach pre-

stępczych, nie mogą zmieniać oceny charakteru takich działań jako prowadzących do szczególnego udęczenia pokrzywdzonego pozbawionego wolności (post. SN z 9.2.2011 r., V KK 288/10, KZS 2011, Nr 6, poz. 20, s. 16).

7. **Desygnat szczególnego udęczenia.** Ustawodawca konstruując desygnat „szczególnego udęczenia” unormował w art. 252 § 2 KK postać przestęstwa nacechowanego określonym stosunkiem psychicznym sprawcy do przetrzymywanej ofiary; posłuzenie się określeniem „szczególnym” dodatkowo wskazuje, że chodzi tu o czynności nadzwyczajne, wykraczające poza te niezbędne dla zatrzymania ofiary w określonym miejscu. Aby ocenić, czy działaniu danego sprawcy można przypisać cechy zmierzające do szczególnego udęczenia ofiary koniecznym jest ustalenie, że poza głównym zamiarem przetrzymywania określonej osoby, w celu zmuszenia wskazanych w art. 252 KK podmiotów do określonego zachowania się, jego przestępczemu działaniu towarzyszy określony stosunek psychiczny ukierunkowany właśnie na wyrządzeniu osobie przetrzymywanej szczególnych cierpień fizycznych czy psychicznych. Zatem, jeżeli działanie sprawcy wobec pokrzywdzonego było podejmowane ewidentnie w celu zapobieżenia ucieczce bądź identyfikacji miejsca (przywiązanie liną, zakładanie materiału na głowę), to nie może być zatem mowy, że były to działania w znaczny sposób przekraczające miarę „zwykłego” pozbawienia wolności skoro w odczuciu sprawcy miały służyć wyłącznie swoistemu zabezpieczeniu przestępczego przedsięwzięcia, a nie udęczeniu ofiary (zob. wyr. SA w Lublinie z 17.9.2014 r., II AKa 140/14, POSP). Jednocześnie na gruncie art. 189 § 3 KK wskazano również, że przez szczególne udęczenie należy rozumieć takie warunki i okoliczności uwięzienia, które stwarzają dla ofiary dolegliwość znacznie większą od tej, jaka wynika z samego faktu pozbawienia wolności. Pobicie, nawet wyjątkowo dotkliwe, jednak niespowodowane chęcią zwiększenia dolegliwości związanych z pozbawieniem wolności, lecz z odwetem za jakies zachowanie pokrzywdzonego nie stanowi o udęczeniu w wyżej wskazanym znaczeniu (wyr. SA w Łodzi z 16.7.2014 r., II AKa 104/14, OSAwŁ 2015, Nr 3, poz. 16, s. 80).

8. **Lex specialis w stosunku do art. 189 § 1 KK.** Artykuł 252 § 1 KK stanowi *lex specialis* w stosunku do przepisu art. 189 § 1 KK [S. Hoc, Glosa do postanowienia SN z 28.3.2002 r., s. 128; zob. także wyr. SA w Warszawie z 10.7.2014 r., II AKa 177/14, Legalis; A. Ma-

rek, Kodeks, s. 532; O. Górniok, w: O. Górniok, S. Hoc, S.M. Przyjemski, Kodeks, s. 295; M. Kalitowski, w: Kodeks (red. M. Filar), s. 1171; E. Pływaczewski, w: Kodeks (red. A. Wąsek), s. 394]. Czyn określony w art. 252 § 1 KK, podobnie jak przestępstwo stypizowane w art. 189 § 1 KK, obejmuje swoim zakresem pozbawienie człowieka wolności i w odniesieniu do obu przestępstw pozbawienie wolności człowieka jest czynnością sprawczą. Jednak różnica między dyspozycjami obu tych przepisów sprowadza się do określenia celu, do którego sprawca zmierza. Celem sprawcy przestępstwa określonego w art. 252 KK jest „zmuszenie” do określonego zachowania się wskazanych w tym przepisie podmiotów, a dla bytu przestępstwa określonego w art. 189 KK cel ten jest obojętny (wyr. SA w Katowicach z 22.8.2012 r., II AKa 245/12, Legalis; także wyr. SA w Katowicach z 9.8.2012 r., II AKa 285/12, Legalis; wyr. SN z 11.12.2006 r., II KK 192/06, Legalis).

9 9. Kumulatywny zbieg przepisów z art. 190 § 1 KK. Jeżeli sprawcy biorą zakładnika posługując się przemocą albo groźbą, wówczas w kwalifikacji wystarczające jest przywołanie art. 252 § 1 KK, a art. 191 § 1 KK (oraz art. 190 § 1 KK) zostanie wyłączony na zasadzie konsumpcji (A. Michalska-Warias, Głosa do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 19.9.2013 r., s. 191–192; odmiennie: O. Górniok, w: O. Górniok, S. Hoc, S.M. Przyjemski, Kodeks, s. 295; wyr. SA we Wrocławiu z 19.9.2013 r., II AKa 270/13, KZS 2014, Nr 6, poz. 91, s. 51, uznając, że dochodzi do kumulatywnego zbiegu przepisów z art. 190 lub 191 KK z art. 252 § 1 KK).

10 10. Kumulatywny zbieg przepisów z art. 282 KK. W sytuacji, gdy istotnie sprawca uprowadzenia zakładnika żąda zapłaty okupu, czy to od osoby uprowadzonej, czy też innej, sprawca ten winien odpowiadać za przestępstwo pozostające w kumulatywnym zbiegu, to jest z art. 252 § 1 KK i art. 282 KK. Brak powołania w podstawie prawnej przepisu art. 282 KK powoduje, że nie odzwierciedlały on całej zawartości kryminalnej zdarzenia, w szczególności faktu, iż działanie sprawcy było ukierunkowane na uzyskanie korzyści majątkowej, a ponadto połączone było z groźbami kierowanymi wobec zakładnika oraz (lub) osoby, która okup miała zgromadzić, czy też połączone było z użyciem przemocy. Zastosowanie kumulatywnej kwalifikacji prawnej będzie także umożliwiało odzwierciedlenie tego, czy sprawca osiągnął zamierzoną korzyść majątkową, czy też nie. Przestępstwo stypizowane w przepisie art. 252 § 1 KK posiada formalny charakter, zatem dla jego bytu nie ma znaczenia spełnienie

¿adañ sprawcy, odmiennie od bytu przestęstwa z art. 282 KK, któremu dla pełnej realizacji musi towarzyszyć doprowadzenie do rozporzãdzenia mieniem. Zatem w sytuacji, gdy do rozporzãdzenia mieniem nie doszło, dopiero powołanie w podstawie prawnej przepisu art. 13 § 1 KK w zw. z art. 282 KK obok przepisu art. 252 § 1 KK daje wyraz temu, że sprawca oczekiwanego celu w postaci okupu nie uzyskał [wyr. SA w Katowicach z 15.1.2009 r., II AKa 321/08, KZS 2009, Nr 7–8, poz. 75, s. 43–44; zob. także *J. Kaczmarek*, *Konsekwencje*, s. 18–19; *J. Wojciechowski*, *Kodeks*, s. 445; *Z. Niemczyk*, *Przestęstwo*, s. 19; *A. Staszak*, *Porwania*, s. 54; odmiennie, uznając, że art. 252 KK stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 282 KK – *R. Góral*, *Kodeks*, s. 333; również *E. Pływaczewski* wskazuje, że nie może zaistnieć kumulatywna kwalifikacja czynu art. 252 § 1 i art. 282 KK, bowiem zwrot „określonego zachowania się” może obejmować również zapłcenie okupu – *E. Pływaczewski*, w: *Kodeks* (red. *A. Wąsek*), s. 394; zob. także *A. Michalska-Warias*, w: *Kodeks* (red. *M. Królikowski*, *R. Zawłocki*), s. 296; *A. Herzog*, w: *Kodeks* (red. *R.A. Stefański*), s. 1596].

Art. 253. (uchylony)

Spis treści

	Nb
1. Treść przed uchyleniem	1
2. Data uchylenia	2
3. Wprowadzone zmiany	3
4. Nowe przepisy	4
5. Handel ludźmi	5

1. **Treść przed uchyleniem.** Artykuł 253 KK do 8.9.2010 r. 1 obowiązywał w brzmieniu:

„§ 1. Kto uprawia handel ludźmi nawet za ich zgodą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zajmuje się organizowaniem adopcji dzieci wbrew przepisom ustawy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

2. **Data uchylenia.** Artykuł 253 KK został uchylony przez art. 1 2 pkt 15 ustawy z 20.5.2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy

o Policji, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 98, poz. 626), która weszła w życie z dniem 8.9.2010 r.

- 3 3. Wprowadzone zmiany.** Jednocześnie ustawa ta dokonała m.in. następujących zmian w KK dodając:
- 1) art. 189a w brzmieniu:

„§ 1. Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”;
  - 2) art. 211a w brzmieniu: „Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zajmuje się organizowaniem adopcji dzieci wbrew przepisom ustawy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.
- 4 4. Nowe przepisy.** Jak można zauważyć, art. 253 KK został „rozbity” na dwa artykuły: 189a KK (będący odpowiednikiem art. 253 § 1 KK) oraz 211a KK (odpowiednik art. 253 § 2 KK).
- 5 5. Handel ludźmi.** W art. 189a KK nie zawarto (jak w art. 253 § 1 KK) zwrotu „nawet za ich zgodą”. Stało się tak, bowiem w art. 115 KK wprowadzono § 22 objaśniający pojęcie „handel ludźmi” wskazując, że handel ludźmi może się odbywać nawet za ich zgodą.

Art. 254. [Zbiegowisko publiczne]

§ 1. Kto bierze czynny udział w zbiegowisku wiedząc, że jego uczestnicy wspólnymi siłami dopuszczają się gwałtownego zamachu na osobę lub mienie,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli następstwem gwałtownego zamachu jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu, uczestnik zbiegowiska określony w § 1,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Spis treści

	Nb
1. Strona podmiotowa	1
2. Odpowiedzialność za uczestnictwo	2

3. Pojęcie „zbiegowiska”	3
4. Liczba osób	4
5. Cechy charakterystyczne zbiegowiska	5
6. Cel zbiegowiska	6
7. Wyłączenie ze zbiegowiska	7
8. Czynny udział	8
9. „Część duchowa tłumu”	9
10. Świadomość wzięcia udziału w zbiegowisku	10
11. Pojęcie „gwałtownego zamachu”	11
12. Wyraz solidarności z tłumem	12
13. Wina kombinowana	13
14. <i>Lex specialis</i> w stosunku do art. 158 § 1 KK	14
15. Kumulatywna kwalifikacja z plądrowaniem sklepu	15
16. Kumulatywna kwalifikacja ze zniszczeniem mienia	16
17. Kumulatywna kwalifikacja ze starciami z Policją	17

1. **Strona podmiotowa.** Występek określony w art. 254 § 1 KK jest 1 przestępstwem umyślnym, a więc sprawca musi mieć świadomość, że bierze udział w zbiegowisku publicznym, którego uczestnicy dopuszczają się gwałtownego zamachu na osobę lub mienie. Inaczej mówiąc – przyłączenie się do tak rozumianego zbiegowiska publicznego lub trwanie w nim musi być umyślne. Oznacza to, że podmiotem przestępstwa nie może być ani **przypadkowy przechodzień** lub postronny obserwator, niesolidaryzujący się z działaniem zbiegowiska jako całości, ani też osoba, która ogarnięta przez tłum nie może się z niego, mimo czynionych starań, wydostać (zob. wyr. SN z 22.4.1983 r., Rw 279/83, Legalis; zob. także *M. Flemming*, w: *M. Flemming, W. Kutzmann*, Przepęstwa, s. 50; *W. Kulesza*, Glosa, s. 105–106).

2. **Odpowiedzialność za uczestnictwo.** Odpowiedzialności nie 2 ponosi osoba za samą obecność w miejscu, gdzie jest zbiegowisko (np. osoba, która nie może się wydostać z tłumu z powodu blokady policyjnej). Ustawa wymaga udziału w zbiegowisku i to udziału czynnego (por. post. SO w Warszawie z 21.2.2013 r., X Kz 33/13, POSP).

3. **Pojęcie „zbiegowiska”.** Za **zbiegowisko** w doktrynie uznaje się 3 niezorganizowane, zwykle przypadkowe, zbiorowisko (*M. Flemming*, w: *M. Flemming, W. Kutzmann*, Przepęstwa, s. 51; *M. Siewierski*, w: *J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski*, Kodeks, s. 467–468), podkreślając takie cechy jak: przypadkowy skład, dostępność dla bliżej nieograniczonej liczby osób, możliwość przyłączenia się każdej osoby [*R. Góral*, Kodeks, s. 334; zob. także *J. Wojciechowski*, Kodeks,

s. 449; *M. Kalitowski*, w: *Kodeks* (red. *M. Filar*), s. 1174]. Natomiast *W. Kulesza* przyjmuje, że zbiegowiskiem jest zgrupowanie w miejscu ogólnie dostępnym większej liczby osób, powodowanych wspólnym celem, które swym zbiorowym zachowaniem naruszają porządek i bezpieczeństwo publiczne (*W. Kulesza*, *Demonstracja*, s. 27).

- 4 4. **Liczba osób.** Według jednego z poglądów dla istnienia zbiegowiska osób nie powinno być mniej niż 5 [Z. *Ćwiakalski*, w: *Kodeks* (red. *A. Zoll*), s. 1164], ale można mieć wątpliwość, czy już 5 osób można uznać za zbiegowisko (przy 5 osobach dość łatwo jest określić, jakie zachowania podejmują konkretne osoby i przypisać im odpowiedzialność za poszczególne czyny). Bardziej przekonuje stanowisko, że zbiegowiskiem jest tłum, czyli duża, trudna do policzenia grupa ludzi (*R. Góral*, *Kodeks*, s. 334).
- 5 5. **Cechy charakterystyczne zbiegowiska.** Odpowiedzialności z art. 254 § 1 KK podlega uczestnik zbiegowiska, które cechuje się całkowitą spontanicznością, samorzutnością, przypadkowością. Skład takiego zbiegowiska nie jest ściśle, a nawet bliżej, określony – może ono ewoluować, poszczególni jego uczestnicy mogą rezygnować z udziału w nim, mogą ich zastępować inne osoby. Społeczna szkodliwość czynu z art. 254 § 1 KK tkwi właśnie w owej nieprzewidywalności, samorzutności, charakterystycznym braku samokontroli i organizacji (wyr. SA w Lublinie z 14.5.2014 r., II AKa 79/14, POSP).
- 6 6. **Cel zbiegowiska.** Uczestnicy zbiegowiska mogą mieć wspólny cel, np. zaatakowanie kibiców wrogiej drużyny piłkarskiej, siedziby jednostki Policji (zob. *A. Marek*, *Kodeks*, s. 535).
- 7 7. **Wyłączenie ze zbiegowiska.** Nie jest zbiegowiskiem zorganizowane i odbywające się w uporządkowany prawnie sposób gromadzenie się ludzi, np. na imprezie sportowej, imprezie kulturalnej, wiecu politycznym, procesji religijnej (*M. Flemming*, w: *M. Flemming*, *W. Kutzmann*, *Przestępstwa*, s. 51; zob. także *A. Marek*, *Kodeks*, s. 535).
- 8 8. **Czynny udział. Branie czynnego udziału** może przybrać różne formy zachowania się sprawcy i polegać na agresywnym zachowaniu, podżeganiu innych do agresji, udzielaniu im pomocy (*R. Góral*, *Kodeks*, s. 334–335), np. rzucaniu kamieniami, wznoszeniu okrzyków, „odpalaniu petard”, czynieniu gestów [*J. Wojciechowski*, *Kodeks*, s. 449; zob. także *M. Kalitowski*, w: *Kodeks* (red. *M. Filar*), s. 1174],

niesieniu transparentów [Z. *Ćwiąkalski*, w: Kodeks (red. A. Zoll), s. 1163].

9. **„Część duchowa tłumu”**. W zbiegowisku publicznym bierze udział także ten, kto jest częścią duchową tłumu, z tym tłumem się identyfikuje, przyczynia się do wytworzenia nastroju – np. okrzykami, biciem braw, okazywaniem zadowolenia lub niezadowolenia z pewnych działań, jest do pewnego stopnia częścią zbiorowego organizmu, jakim jest tłum popełniający przestępstwo (wyr. SA w Katowicach z 12.7.2007 r., II AKa 106/07, KZS 2008, Nr 6, poz. 62, s. 40).

10. **Świadomość wzięcia udziału w zbiegowisku**. Do przyjęcia odpowiedzialności za występki z art. 254 § 1 KK nie jest niezbędne ustalenie, że poszczególny uczestnik zbiegowiska dokonał indywidualnego aktu gwałtu (np. rzucał kamieniami). Wystarczające jest bowiem wzięcie udziału w zbiegowisku ze świadomością, że uczestnicy tego zbiegowiska dopuszczają się wspólnymi siłami gwałtownego zamachu na osobę lub mienie. „Branie czynnego udziału” w zbiegowisku nie polega natomiast na samym uczestnictwie w nim. Istotny jest jednak fakt psychicznego i fizycznego zaangażowania się w jego przebieg i solidarność z innymi uczestnikami zbiegowiska (zob. post. SN z 18.2.2015 r., II KK 20/15, Legalis; zob. także *M. Siewierski*, w: *J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski*, Kodeks, s. 468).

11. **Pojęcie „gwałtownego zamachu”**. **Gwałtowny zamach** to użycie siły fizycznej o dużym natężeniu, skierowanej przeciwko osobie (np. bicie człowieka, rzucanie kamieniami w funkcjonariuszy Policji) lub mieniu (np. podpalanie obiektów, niszczenie samochodów, rzucanie kamieniami w budynki, wybijanie witryn w sklepach, okradanie sklepów) (zob. *A. Marek*, Kodeks, s. 535). Jak wskazuje się, gwałtowność zamachu na mienie uczestników zbiegowiska publicznego tkwi w ilościowych rozmiarach działania tłumu, a nie destrukcyjnym oddziaływaniu na mienie poszczególnych jednostek biorących udział w zbiegowisku, w psychozie tego tłumu, której poddają się uczestniczące w nim jednostki (*S. Łagodziński*, Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z 19.2.1997 r., s. 91).

12. **Wyraz solidarności z tłumem**. Samo znieważanie (np. wykrzykiwanie obraźliwych haseł pod adresem Policji) nie jest gwałtownym zamachem na osobę lub mienie. Natomiast, jeżeli podczas zbiegowiska, którego uczestnicy wspólnymi siłami dopuszczają się gwałtownego zamachu na osobę lub mienie, sprawca „tylko” wykrzy-

kuje obraźliwe hasła pod adresem Policji, to takie zachowanie może być uznane za branie czynnego udziału w takim zbiegowisku, bowiem tworzy „atmosferę” zbiegowiska, utwierdza innych uczestników o słuszności ich bezprawnych działań, stanowi wyraz solidarności z tłumem.

- 13 13. **Wina kombinowana.** W art. 254 § 2 KK mamy do czynienia z winą kombinowaną – art. 9 § 3 KK (zob. także wyr. SN z 31.1.1977 r., IV KR 269/76, Legalis). Przy czym art. 254 § 2 KK nie dotyczy sytuacji, gdy śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu poniósł uczestnik zbiegowiska [Z. *Ćwiąkowski*, w: Kodeks (red. A. Zoll), s. 1164]. Natomiast uczestnik zbiegowiska, który dokonał zabójstwa albo spowodował ciężki uszczerbek na zdrowiu będzie odpowiadał z art. 148 albo 156 KK [zob. J. *Wojciechowski*, Kodeks, s. 450; A. *Marek*, Kodeks, s. 536; E. *Pływaczewski*, w: Kodeks (red. A. Wąsek), s. 410; P. *Chlebowicz*, Przepęstwo, s. 84].
- 14 14. **Lex specialis w stosunku do art. 158 § 1 KK.** W doktrynie wyrażono pogląd, że pomiędzy art. 254 § 1 a art. 158 § 1 KK nie występuje zbieg przepisów ustawy, gdyż do istoty przestępstwa z art. 254 § 1 KK należy narażenie człowieka na spowodowanie uszczerbku na zdrowiu, a tym samym jest to przepis szczególny względem art. 158 § 1 KK [Z. *Ćwiąkowski*, w: Kodeks (red. A. Zoll), s. 1168, przy czym jednocześnie autor ten wskazuje (*ibidem*, s. 1163), że przestępstwo z art. 254 § 1 KK ma charakter bezskutkowy, skoro karalny jest sam udział w zbiegowisku, przy określonej wiedzy co do jego przebiegu]. Można mieć wątpliwości, co do trafności tego poglądu i należy przyjmować kumulatywną kwalifikację prawną w sytuacji, gdy zostanie ustalone, że uczestnicy zbiegowiska dopuścili się pobicia (zob. także sankcje za czyn z art. 254 § 2 oraz z art. 158 § 2 lub art. 158 § 3 KK).
- 15 15. **Kumulatywna kwalifikacja z plądrowaniem sklepu.** Artykuł 254 § 1 KK może pozostawać w kumulatywnej kwalifikacji z art. 278 § 1 KK, jeżeli sprawca podczas zbiegowiska „plądruje sklep”.
- 16 16. **Kumulatywna kwalifikacja ze zniszczeniem mienia.** Artykuł 254 § 1 KK może pozostawać w kumulatywnej kwalifikacji z art. 288 § 1 KK w sytuacji, gdy czynny udział sprawcy w zbiegowisku wyrażał się w zniszczeniu mienia, np. zdemolowaniu samochodu, wybiciu szyby.

17. **Kumulatywna kwalifikacja ze starciami z Policją.** Artykuł 254 § 1 KK może pozostawać w kumulatywnej kwalifikacji z art. 222 § 1, art. 223, art. 224 § 2 oraz art. 226 § 1 KK (podczas „starc” z Policją).

Art. 254a. [Zakłócenie działania sieci; uszkodzenie]

Kto zabiera, niszczy, uszkadza lub czyni niezdatnym do użytku element wchodzący w skład sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, ciepłowniczej, elektroenergetycznej, gazowej, telekomunikacyjnej albo linii kolejowej, tramwajowej, trolejbusowej lub linii metra, powodując przez to zakłócenie działania całości lub części sieci albo linii,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Spis treści

	Nb
1. Pojęcie „zaboru”	1
2. Znamiona czynu	2
3. Pojęcia sieci oraz linii	3
4. Przedmioty czynności wykonawczych	4
5. Brak wpływu wysokości szkody	5
6. Charakter przestępstwa	6
7. <i>Lex specialis</i> w stosunku do art. 288 KK	7
8. Możliwość zbiegu przestępstwa z przestępstwami przeciwko mieniu	8

1. **Pojęcie „zaboru”.** **Zabór** nie musi być dokonany w celu 1 przywłaszczenia jak w art. 278 § 1 KK [zob. także *M. Mozgawa*, w: Kodeks (red. *M. Mozgawa*), s. 684; por. *K. Wiak*, w: Kodeks (red. *A. Grześkowiak, K. Wiak*), s. 1102, który stwierdził, że przez zabór należy rozumieć wyjęcie elementu sieci lub linii spod władztwa osoby nim władającej i przeniesienie go w sferę władztwa sprawcy].

2. **Znamiona czynu.** Co do rozumienia znamion „niszczy”, „uszkadza”, „czyni niezdatnym do użytku” – zob. uwagi do art. 288 KK.

3. **Pojęcia sieci oraz linii.** Przy wykładni pojęcia sieci wodociągowej itd. należy mieć na uwadze definicje sieci albo linii zawarte w odpowiednich aktach prawnych, przy czym trzeba pamiętać, że są 3

to definicje stworzone na potrzeby aktów prawnych regulujących daną problematykę. I tak:

- 1) art. 2 pkt 7 ustawy z 7.6.2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 328) definiuje „sieć” jako przewody **wodociągowe lub kanalizacyjne** wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego;
- 2) § 2 pkt 7 rozp. Ministra Gospodarki z 15.1.2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych (Dz.U. Nr 16, poz. 92) wskazuje, że „**sieć ciepłownicza**” to połączone ze sobą urządzenia lub instalacje, służące do przesyłania i dystrybucji ciepła ze źródeł ciepła do węzłów cieplnych;
- 3) art. 3 pkt 11 ustawy z 10.4.1997 r. – Prawo energetyczne (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 220) definiuje „sieci” jako instalacje połączone i współpracujące ze sobą, służące do przesyłania lub dystrybucji paliw lub energii, należące do przedsiębiorstwa energetycznego;
- 4) § 2 pkt 27 rozp. Ministra Gospodarki z 26.4.2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie (Dz.U. z 2013 r. poz. 640) stanowi, że „**sieć gazowa**” to obiekty sieci gazowej połączone i współpracujące ze sobą, służące do transportu gazu ziemnego (przy czym, zgodnie z pkt 14, obiekty sieci gazowej to gazociągi, przyłącza gazowe, stacje gazowe, tłocznie gazu oraz magazyny gazu wraz z układami rurowymi, a także wejścia, wyjścia lub obejścia i inne instalacje towarzyszące). Jednocześnie należy zaznaczyć, że przepisy ww. rozporządzenia stosuje się przy projektowaniu, budowie, przebudowie sieci gazowej służącej do transportu gazu ziemnego (§ 1 pkt 1 ww. rozporządzenia);
- 5) art. 2 pkt 35 ustawy z 16.7.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1489 ze zm.) określa, że „**sieć telekomunikacyjna**”, to systemy transmisyjne oraz urządzenia komutacyjne lub przekierowujące, a także inne zasoby, w tym nieaktywne elementy sieci, które umożliwiają nadawanie, odbiór lub transmisję sygnałów za pomocą przewodów, fal radiowych, optycznych lub innych środków wykorzystujących energię elektromagnetyczną, niezależnie od ich rodzaju;

- 6) zgodnie z art. 4 pkt 2 ustawy z 28.3.2003 r. o transporcie kolejowym (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1727 ze zm.) „**linia kolejowa**” to droga kolejowa mająca początek i koniec wraz z przyległym pasem gruntu, na którą składają się odcinki linii, a także budynki, budowle i urządzenia przeznaczone do prowadzenia ruchu kolejowego wraz z zajętymi pod nie gruntami;
- 7) § 2 pkt 3 rozp. Ministra Infrastruktury z 12.3.2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w komunikacji miejskiej oraz autobusowej komunikacji międzymiastowej (Dz.U. Nr 37, poz. 341 ze zm.) określa, że pod pojęciem „sieci trakcyjnej” rozumie się napowietrzne, górne, elektryczne przewody jezdne **linii tramwajowej lub trolejbusowej** wraz z urządzeniami konstrukcyjnymi, służącymi do ich zawieszenia i mocowania;
- 8) według § 3 pkt 3 rozp. Ministra Infrastruktury z 17.6.2011 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane metra i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 144, poz. 859) przez „**linię metra**” rozumie się ciągły układ stacji metra i szlaków metra, wraz z torami, rozjazdami, budynkami i budowlami oraz urządzeniami przeznaczonymi do prowadzenia ruchu pojazdów metra.

4. **Przedmioty czynności wykonawczych.** Przedmiotem czynności wykonawczej są np. trakcje i szyny kolejowe, kable telekomunikacyjne, przewody elektryczne, sygnalizatory świetlne, semafony (zob. uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, a także o zapewnieniu bezpieczeństwa w związku z organizacją Turnieju Finałowego UEFA EURO 2012 z projektami aktów wykonawczych, Druk sejm. Nr 4281, s. 23, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/CFB1540F5938F1E4C12578A800272E21/\\$file/4281.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/CFB1540F5938F1E4C12578A800272E21/$file/4281.pdf)), rury, hydranty [M. Mozgawa, w: Kodeks (red. M. Mozgawa), s. 682].

5. **Brak wpływu wysokości szkody.** Na zaistnienie przestępstwa 5 nie ma wpływu wysokość szkody.

6. **Charakter przestępstwa.** Przepięstwo to ma charakter materialny, a skutkiem jest zakłócenie (choćby chwilowe i łatwe do usunięcia, a przejawiające się np. brakiem dostaw, zmniejszeniem ilości lub opóźnieniem), czyli spowodowanie nieprawidłowości w działaniu, nieregularności funkcjonowania nawet tylko części sieci albo linii [M. Mozgawa, w: Kodeks (red. M. Mozgawa), s. 683–684].

- 7 7. *Lex specialis* w stosunku do art. 288 KK. W doktrynie wyrażono pogląd, że przepis art. 254a KK stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 288 KK w zakresie znamienia niszczenia, uszkodzenia lub czynienia niezdatnym do użytku [M. Mozgawa, w: Kodeks (red. M. Mozgawa), s. 684; zob. także M. Kalitowski, w: Kodeks (red. M. Filar), s. 1177; por. R. Krajewski, Przestępstwo, s. 61]. Należy jednak pamiętać, że art. 288 § 1 KK posiada typ kwalifikowany z uwagi na wysokość szkody (mienie znacznej wartości) zagrożony karą pozbawienia wolności od roku do lat 10 (zob. art. 294 § 1 KK).
- 8 8. **Możliwość zbiegu przestępstwa z przestępstwami przeciwko mieniu.** Należy przychylić się do poglądu, że możliwy jest zbieg art. 254a KK z niektórymi przepisami zawartymi w rozdziale KK „Przestępstwa przeciwko mieniu”, np. **art. 278 § 1** czy **art. 288 § 1 KK** [A. Herzog, w: Kodeks (red. R.A. Stefański), s. 1599; por. A. Michalska-Warias, w: Kodeks (red. M. Królikowski, R. Zawłocki), s. 313]. Sprawca zabierający element linii telekomunikacyjnej, gdy czyni to w celu innym niż przywłaszczenie (np. tylko po to, by zakłócić działanie linii i zabraną element pozostawić na miejscu swojego działania, w stanie nienaruszonym), odpowiada tylko za realizację znamion czynu z art. 254a KK, zaś w sytuacji, gdy kieruje nim zamiar bezpośredni przywłaszczenia sobie tego elementu, odpowiada również za kradzież (wyr. SO w Częstochowie z 2.2.2015 r., VII Ka 1043/14, KZS 2015, Nr 6, poz. 110, s. 62).

Art. 255. [Nawoływanie i pochwalanie przestępstwa]

§ 1. Kto publicznie nawołuje do popełnienia występku lub przestępstwa skarbowego,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Kto publicznie nawołuje do popełnienia zbrodni,
podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Kto publicznie pochwała popełnienie przestępstwa,
podlega grzywnie do 180 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.